

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Etik Algıları: Devlet Okulu ve Özel Okul Karşılaştırması*

Class Teachers' Perceptions of Professional Ethics: A Comparison of State and Private Schools

Şafak KAMAN^{ID}, Büşra CEBECİ^{ID}, Buse YİĞİTBİLEK^{ID}, Duygu SARIHAN KARAKUŞ^{ID}

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, devlet okulu ve özel okul öğretmenlerinin mesleki etik algılarını karşılaştırmalı olarak incelemek ve aralarındaki benzerlik ile farklılıkları ortaya koymaktır.

Yöntem ve Araçlar: Araştırma, nitel yöntem çerçevesinde olgu bilim deseni kullanılarak yürütülmüştür. Çalışma grubunu, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel ve devlet okullarında görev yapan yirmi dört sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcılar, kolay ulaşılabilir durum ve ölçüt örnekleme yöntemleriyle belirlenmiştir. Veriler, 2025-2026 güz döneminde yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bulgular, ana tema ve alt temalar doğrultusunda öğretmen görüşleriyle birlikte sunulmuştur.

Sonuçlar: Bulgular, her iki okul türünde de öğretmenlerin meslek etiğinin temel ilkeleri arasında en çok “adalet, eşitlik ve tarafsızlık” vurgusu yaptığını göstermektedir. Etik dışı davranışlar açısından “adaletsizlik ve ayrımcılık” öne çıkan ortak sorunlardır. Yönetimin etik rehberliği bakımından farklılıklar belirlenmiş; özel okullarda veli baskısı ve yönetim kaynaklı etik ikilemlerin daha sık yaşandığı görülmüştür. Hediyeleşme konusunda ise öğretmenler, sembolik değere sahip hediyeleri genel olarak etik açıdan sorunlu görmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmenleri, etik, devlet okulu, özel okul

ABSTRACT

Purpose: This study aims to comparatively examine the perceptions of professional ethics among private and state school teachers and identify their similarities and differences.

Method and Materials: The research was conducted within a qualitative framework using a phenomenological design. The study group consisted of 24 class teachers employed in private and state schools affiliated with the Ministry of National Education. Participants were selected using convenience and criterion sampling methods. Data were collected during the autumn term of 2025-2026 using a semi-structured interview form and analysed through content analysis. Findings were organised under main and sub-themes and supported by the views of the teachers.

Results: The findings reveal that teachers in both school types emphasise “justice, equality, and impartiality” as the core principles of professional ethics. “Injustice and discrimination” emerged as the most significant unethical behaviours. Differences were observed in terms of administrative ethical guidance, with private school teachers reporting more frequent ethical dilemmas, particularly due to parental pressure and administrative factors. Regarding gift-giving, teachers in both groups generally consider symbolic gifts ethically acceptable.

Keywords: Class teachers, ethics, state school, private school

* Bu çalışma, 24. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda (USOS 2026) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Şafak KAMAN (Kastamonu Üniversitesi,)

E-posta/E-mail: safakkaman@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 07.05.2026

Kabul Tarihi/Accepted: 16.06.2026

Ç. Yayınlanma Tarihi/Online Published: 30.07.2026

GİRİŞ

Eğitim sisteminin temel aktörleri olan öğretmenler yalnızca bilgi aktarıcıları değil; öğrencilerin kişisel, toplumsal ve etik gelişiminde yön gösterici bireylerdir. Bu nedenle öğretmenlerin mesleki davranışlarında etik ilkelere bağlı kalmaları eğitimin niteliği açısından hayati bir öneme sahiptir. Ancak öğretmenlerin mesleki etik algıları, içinde bulundukları kurumsal yapıya, çalışma koşullarına ve yönetsel beklentilere göre farklılık gösterebilmektedir. Özellikle özel ve devlet okulları gibi iki farklı eğitim ortamında görev yapan öğretmenler, velilerin, siyasi otorite gruplarının (Yiğit ve Bayraktar, 2006), sendikaların (Gül, 2007) ve dinî grupların (Tezcan, 2013) eğitim üzerinde yarattığı baskılarla (Urun ve Gökçe, 2015) öğretmenliğin ne olması gerektiğine dair mesleki doğrular arasında sıkışabilmektedirler. Bu durum öğretmenlerin mesleki bağımsızlıklarını koruma ve etik kararlar alma süreçlerinde ciddi ikilemler yaşamalarına neden olmaktadır. Eğitim ortamında çeşitli paydaşların beklentilerine maruz kalan öğretmenler, pedagojik ilkeler, öğrencinin yüksek yararı ve mesleki etik değerler arasında denge kurma konusunda önemli güçlüklerle karşılaşabilmektedir.

Etik alanındaki çalışmaların incelenmesinde temel kavramsal sınırların belirlenmesi büyük önem taşır. Etik, doğru eylemde bulunmanın koşullarının bilgisi olarak tanımlanırken; ahlak, bireyin toplum içinde var olan ahlaki ilke ve değerleri eylemleriyle somutlaştırmasıdır (Çetin, Süslü, Kaval ve Sarı, 2021). Bireyler, mevcut ahlaki ilkeler üzerinde düşünmeye ve bu ilkeleri anlamlandırmaya başladığında, ahlaklılık düzeyini aşarak etik yoluna girmiş olurlar. Etik, ahlaki uygulamaların arkasındaki felsefi ve rasyonal temelin sorgulanmasıdır.

Aydın'a (2012) göre etik, günümüzde giderek daha fazla önem kazanan bir kavramdır. Çok boyutlu, kültürel ve bağlamsal bir yapıya sahip olması nedeniyle etik farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Genel olarak etik; iyi ile kötüyü ayırt etmeye yönelik ölçütler ortaya koyan, ahlak üzerine düşünerek bilgi üreten ve bireylerin ya da grupların davranışlarını yönlendiren ilke ve standartlar bütünüdür (Cevizci, 2002; Demirtaş ve Güneş, 2002; Güçlü, Uzun ve Yolsal, 2002). Bu yönüyle etik; neyin doğru ya da yanlış olduğuna, neyin yapılması ya da kaçınılması gerektiğine ilişkin değerler sistemini ifade etmektedir. Kirel'e (2000) göre etik, bireyler arası ve toplumsal ilişkilerin temelini oluşturan değerleri doğru-yanlış ve iyi-kötü ekseninde inceleyen bir felsefe disiplini. White (1988) ise etiği, insanların ne yaptıkları ve bunu nasıl gerçekleştirdikleriyle ilişkilendirerek, bireylerin karakterleri, tutumları ve eylemlerine yön veren değer tercihleri olarak ele almaktadır.

Eğitim süreci, bireylerin yalnızca bilişsel gelişimini desteklemekle kalmayıp aynı zamanda etik değerler ve ahlaki sorumluluk bilinci kazanmalarında da temel bir işlev üstlenmektedir. Bu nedenle etik, eğitim alanında merkezi bir konuma sahiptir. Günümüzde öğretmenler, artan toplumsal duyarlılık ve farkındalıkla birlikte daha fazla etik sorunla karşılaşmaktadır. İnsan hakları kavramının ön plana çıkması, öğrenci hakları gibi konuların da eğitim gündemine taşınmasına yol açmıştır. Buna paralel olarak öğretmen-öğrenci ilişkileri daha kapsamlı ve hassas bir biçimde ele alınmaya başlanmıştır. Öğrenciler, veliler, okul yöneticileri ve meslektaşlarıyla olan etkileşimlerinde sıkça "Ne yapmalıyım?" ve "Bu doğru olur mu?" gibi etik sorgulamalarla karşı karşıya kalmaktadır (Haynes, 2002). Bu bağlamda eğitimde etik, eğitimin amaçları, değerleri ve uygulama süreçleri açısından öncelikli olarak değerlendirilmesi gereken bir alandır. Bunun temel nedeni ise eğitimin, bireylerin davranışlarını şekillendirmeyi hedefleyen bir süreç olmasıdır (Aydın, 2012).

Meslek etiği, bir mesleğin hedefleri ve değerleri doğrultusunda davranmayı ve mesleki sorumlulukları yerine getirmeyi amaçlayan bir disiplindir. Özellikle öğretmenlik mesleği gibi toplumsal sorumluluk taşıyan mesleklerde, meslek etiği önemlidir. Eğitim sistemi içindeki öğretmenler, öğrencilerin eğitim ve gelişim süreçlerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005). Bu nedenle, öğretmenlerin etik değerleri ve meslek etiği ilkeleri doğrultusunda hareket etmeleri son derece önemlidir.

Meslek etiği ilkeleri, yalnızca uyulması gereken kuralları belirlemekle kalmayıp aynı zamanda kaçınılması gereken etik dışı davranışların da sınırlarını çizmektedir (Aydın, 2012). Öğretmenlik mesleğinde etik dışı davranışlara yönelik çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Aksoy, 1999; Gözütok, 1999; Yılmaz ve Altınkurt, 2009). Aksoy'un (1999) bulgularına göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%90'dan fazlası), bazı davranışları açıkça etik dışı olarak değerlendirmektedir. Bu davranışlar arasında: öğrenciler arasında etnik ya da dinî temelli ayrımcılık yapmak, meslektaşları hakkında sınıf ortamında olumsuz ifadeler kullanmak, bir öğrenciye ait gizli bilgi ve sorunları diğer öğrencilerle paylaşmak, öğrenciyi sınıf önünde küçük düşürmek, ekonomik duruma göre ayrımcılık yapmak,

öğrenciler hakkında yokluklarında aşağılayıcı konuşmalar yapmak, derse geç gelmek ya da erken ayrılmak gibi nedenlerle öğretim sürecini aksatmak ve ders saatinde kişisel işlerle ilgilenmek yer almaktadır.

Öğretmenler tarafından sergilenen etik dışı davranışlar, yalnızca öğretmenlerin kendileri üzerinde değil okul iklimi, diğer bireyler ve öğrencilerin akademik başarıları üzerinde de olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Arslan, 2016). Keskin ve Keskin'in (2023) araştırma bulgularına göre, öğretmen adayları öğretmenlerin eğitim öğretim sürecindeki etik dışı davranışlarını "adaletsizlik", "sorumsuzluk", "hakaret", "ayrımcılık", "dersi aksatma" ve "öğrenciyi önemsememe" şeklinde ifade edilmektedir. Öğrencilerin etik dışı davranışları incelendiğinde ise "dersi kaynatma", "kopya çekme", "saygısızlık", "sınıf disiplinini bozma", "derse geç kalma", "başkasına ödev yaptırma", "yalan söyleme" ve "kamu malına zarar verme" gibi davranışların öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarına göre, öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme sürecinde en sık sergiledikleri etik dışı davranışlar; notlandırmada ayrımcılık yapma, değerlendirmede öznel davranma ve öğrencilerin düzeyine uygun ölçme-değerlendirme uygulamaları gerçekleştirilmeme olarak sıralanmaktadır.

Eğitim ortamlarında öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uygun davranmaları hem eğitimin niteliği hem de öğrencilerin sağlıklı gelişimi açısından temel bir gerekliliktir. Ancak özel okul öğretmenleri çoğunlukla performans odaklı ve rekabetçi bir ortamda çalışırken devlet okulu öğretmenleri daha çok kamusal sorumluluk, mevzuat ve bürokratik denetim çerçevesinde görev yapmaktadır. Bu farklı yapısal koşullar, öğretmenlerin mesleki etik anlayışlarını ve etik karar alma süreçlerini doğrudan etkileyebilir. Ancak bu etkilerin neler olduğu, hangi yönlerden farklılaştığı ya da benzeştiği, literatürde çalışmaların yetersizliği dikkat çekmektedir. Bu durum etik ilkelere yaklaşımı, bu bağlamda karşılaştırmalı bir değerlendirmeyi gerekli kılarak alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, özel okul öğretmenleri ile devlet okulu öğretmenlerinin mesleki etik algılarını karşılaştırmalı olarak incelemek ve bu algılar arasında mevcut olabilecek benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktır. Çalışma, öğretmenlerin mesleki yaşamlarında etik değerlere nasıl yaklaştıklarını, bu değerleri nasıl yorumladıklarını ve hangi durumlarda etik ikilemlerle karşılaştıklarını anlamayı hedeflemektedir. Etik ikilemler, mesleki uygulamaların doğasında var olan ve çatışan ahlaki yükümlülükler nedeniyle karar vericiyi strese sokan durumlardır. Ayrıca, kurum türüne göre öğretmenlerin etik anlayışlarını şekillendiren faktörlerin belirlenmesi yoluyla, eğitim politikalarına ve öğretmen yetiştirme programlarına yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin mesleki etik anlayışlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin eğitim ortamlarında karşılaştıkları etik dışı davranışlara ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Okul yönetiminin etik davranışların geliştirilmesine yönelik rolüne ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
4. Öğretmenlerin karşılaştıkları etik ikilemler ve bu durumlarla başa çıkma biçimleri nelerdir?
5. Öğretmenlerin hediye alma uygulamalarına ilişkin etik değerlendirmeleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırma sınıf öğretmenlerinin meslek etiğine ilişkin görüşlerinin incelenmesine odaklandığı için nitel araştırma benimsenerek yürütülmüştür. Nitel araştırma, bireylerin deneyimlerini, algılarını, davranışlarını ve inançlarını derinlemesine anlamayı hedefler (Given, 2021). Çalışmada olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgu bilim, olayların varlığını inceleme ve tanımlama yöntemi olup, "gerçek nedir" sorusuna cevap arar (Creswell, 2012). Tam anlamıyla yabancı olunmayan ancak yeterince kavranmamış olguları incelemek amacıyla yürütülen çalışmalar için fenomenoloji, uygun bir araştırma zemini sunar (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmaya konu olan olgu ise meslek etiğidir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında görev yapan on iki sınıf öğretmeni ile özel okullarda görev yapan on iki sınıf öğretmeni olmak üzere toplam yirmi dört sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede, araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen ölçütleri karşılayan ve bilgi açısından zengin katılımcıların seçilmesi esastır (Keskin ve Yazar, 2020). Bu araştırmada devlet veya özel okulda sınıf öğretmeni olarak görev yapıyor olmak temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Katılımcılara ulaşma sürecinde ise kolay ulaşılabilir durum örneklemesinden yararlanılmıştır. Araştırma sürecinde katılımcıların kimlikleri etik ilkeler doğrultusunda gizli tutulmuş ve öğretmenler kodlanarak ifade edilmiştir. Buna göre devlet okullarında görev yapan öğretmenler D1-D12, özel okullarda görev yapan öğretmenler ise Ö1-Ö12 şeklinde kodlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerini toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, incelenmek istenen konu hakkında katılımcılardan aynı türde bilgilerin toplanması amacıyla yapılan bir görüşme türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu, ilgili alan yazın doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Formun kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla biri eğitim yönetimi alanında, biri eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında, biri ise sınıf eğitimi alanında uzman olmak üzere üç akademisyenin görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular: 1. Öğretmenlikte en önemli etik ilke nedir? 2. Öğretmenlerin etik dışı davranışları nelerdir? 3. Okul yönetimi sizleri etik dışı davranışlar konusunda yönlendiriyor mu? 4. Okul ortamında etik ikilemlerle karşılaşılıyor musunuz? 5. Özel günlerde öğretmenlerin hediye almasını etik ilkeler açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın verileri 2025-2026 öğretim yılı güz döneminde toplanmıştır. Veriler araştırılan olguyu bizzat deneyimleyen katılımcılardan elde edilmiş ve bu amaçla derinlemesine görüşmelere başvurulmuştur (Creswell, 2007). Veri toplama süreci araştırmacılar tarafından yüz yüze yürütülmüştür. Araştırmacılar görüşmelerini yaparken notlar tutmuşlardır. Bu araştırmada bulguların geçerliğini sağlamak amacıyla çeşitleme, uzman incelemesi, katılımcı dili ve gerçekçi raporlama biçimi gibi stratejiler kullanılmıştır (Creswell, 2007; Merriam, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Merriam'a (2009) göre bulguların tutarlılığı, araştırmanın güvenilirliğinin bir göstergesidir. Dahası güvenilirliğini sağlamak için çeşitleme ve uzman incelemesi stratejilerinden yararlanılmıştır (Creswell, 2007).

Verilerin Analizi

Araştırma verileri içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, nitel araştırmalarda verilerdeki anlamlı örüntüleri, temaları ve ilişkileri ortaya çıkarmak; böylece konuya ilişkin derinlemesine bir anlayış geliştirmek amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Bu süreç, verilerin belirli kavram ve temalar altında toplanması, kodlanması, sınıflandırılması ve yorumlanması yoluyla anlamlı biçimde düzenlenmesini içerir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu araştırmada elde edilen alt temalar, daha üst düzeyde bir bütünlük sağlamak amacıyla ana tema altında birleştirilmiş ve örnek katılımcı ifadeleriyle desteklenerek yorumlanmıştır. Katılımcılar aynı tema kapsamında birden fazla görüş belirttiklerinden, toplam frekans sayısı katılımcı sayısından farklılık göstermektedir. Araştırmanın güvenilirliğini belirlemek için Miles ve Huberman tarafından geliştirilen "Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)" formülü kullanılmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Miles ve Huberman'a (1994) göre uzmanlar arası kodlama uyumunun %70 ve üzeri olması araştırmanın güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Bu araştırmada görüşme sorularına ilişkin uzman uyumu ortalama %88 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu, araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın temel amacı olan sınıf öğretmenlerinin meslek etiğine ilişkin görüşleri, araştırma soruları aracılığıyla elde edilen bulgular çerçevesinde sunulmuştur. Bulgular, ana tema ve alt temalar şeklinde düzenlenmiş; öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre ifadelerin kaç kez dile getirildiği sayısal olarak gösterilmiştir. Ayrıca, sınıf öğretmenlerinin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

Araştırmanın *Öğretmenlikte en önemli etik ilke nedir?* sorusuna ilişkin bulguları Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Temel etik ilkeler

Ana Tema	Alt Tema	Özel Okul (f)	Devlet Okulu (f)	İfadeler
Temel Etik İlkeler	Adalet, Eşitlik ve Tarafsızlık	12	15	Ö1 “Adalet ve tarafsızlıktır. Her öğrenciyi eşit görmeliyiz.” D3 “Eşitlik ve adalet”
	Öğrenciye Saygı ve Bireysel Gelişimi Gözetme	7	3	Ö12 “Öğrencinin yararını her şeyin önünde tutmaktır.” D6 “Her öğrenciyi ayrı bir birey olarak görüp, olduğu gibi kabullenip, değer vermek, fırsat eşitliği sağlamak”
	Dürüstlük ve Güvenilirlik	4	1	Ö4 “Bence öğretmenlik de en önemli etik ilke dürüstlük ve güvenilirliktir. Güvenin temelinde dürüstlük bulunur. Öğretmen tutarlı olmalıdır” D9 “Dürüstlük ve adalet.”
	Mesleki Sorumluluk ve Ahlaki Değerler	5	1	Ö6 “Çalışmayı sevmek, çocukları sevmek ve adaletli olmaktır” D2 “Görev bilincinin olmaması etik dışıdır”
	Öğrenciyle Güvenli ve Olumlu İlişki Kurma	2	4	Ö10 “Öğretmen öğrencinin gelişimini, güvenliğini ve mutluluğunu gözetmelidir.” D1 “Her öğrenci ve ailesi bizim için önemlidir”

Tablo 1 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin mesleki etik ilkelerine ilişkin görüşlerinin belirli alt temalar etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Hem özel okul hem de devlet okulu öğretmenlerinin ortak olarak en fazla vurguladığı etik ilke *Adalet, Eşitlik ve Tarafsızlık* olmuştur. Bu alt temaya, özel okulda görev yapan öğretmenler tarafından on iki (f=12) kez, devlet okulunda görev yapan öğretmenler tarafından ise on beş (f=15) kez vurgu yapılmıştır. Bu bulgu, öğretmenlerin etik anlayışında adil olmanın ve tüm öğrencilere eşit yaklaşmanın temel bir değer olarak görüldüğünü göstermektedir. İkinci sırada yer alan *Öğrenciye Saygı ve Bireysel Gelişimi Gözetme* alt temasını, özel okul öğretmenleri yedi (f=7) kez, devlet okulu öğretmenleri üç (f=3) kez dile getirmiştir. Bu durum, özellikle özel okullarda bireysel farklılıkların daha çok dikkate alındığı şeklinde yorumlanabilir. *Dürüstlük ve Güvenilirlik* alt teması genel olarak daha düşük frekansta (f=5) belirtilmiş olsa da öğretmenlerin etik davranışın önemli bir boyutu olarak gördüğü anlaşılmaktadır. *Mesleki Sorumluluk ve Ahlaki Değerler* alt teması çoğunlukla özel okul öğretmenleri (f=5) tarafından dile getirilmiştir. Bu sonuç, özel okullarda öğretmenlerin mesleki sorumluluk ve etik yükümlülüklerini daha görünür bir şekilde hissettiklerini düşündürmektedir. Son olarak, *Öğrenciyle Güvenli ve Olumlu İlişki Kurma* alt teması devlet okulunda daha yüksek frekans (f=4) göstermiştir. Bu bulgu, devlet okulu öğretmenlerinin öğrenciyle güvenli iletişimi etik davranışın önemli bir unsuru olarak gördüğünü göstermektedir. Genel olarak tablo 1, öğretmenlerin meslek etiğini adalet, öğrenciye saygı, dürüstlük, sorumluluk ve olumlu iletişim eksenlerinde tanımladığını; ancak okul türüne göre vurgu yapılan temalarda belirli farklılıklar olabildiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın *Öğretmenlerin etik dışı davranışları nelerdir?* sorusuna ilişkin bulguları Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2. Etik dışı davranışlar

Ana Tema	Alt Tema	Özel Okul (f)	Devlet Okulu (f)	İfadeler
Etik Dışı Davranışlar	Adaletsizlik ve Ayrımcılık	16	12	Ö11 “Bazı öğrencilerin velileri ile yakınlık kurup okul ortamına da yansıtarak diğer öğrencilerden kayırması, öğrenciler arasında ayırım yapmak, çocuklara uygulanan adalet dışı yöntemler” D9 “Öğrenciler arasında sosyal ekonomik düzey veya kültürel farklılıklardan ötürü ayırım yapılması, öğrencinin ailesinin maddi durumu ya da statüsüne göre davranmak”
	Mesleki Sorumluluk Eksikliği	6	3	Ö1 “Okulda bulunan giyim kuşam kurallarına uymamak, öğretmenlerin mesleklerini gününbirlik iş olarak görmeleri” D1 “Kendi öğrencisine özel ders vermesi, mesleğin gereklerini yerine getirememek”
	Öğrenciye Saygı ve Sınır İhlali	5	2	Ö1 “Meslektaşlar arasında olumsuz konuşmak, öğretmenin öğrenciye uyguladığı sözel şiddet içerikli cümleler, öğretmenin öğrencilere velilere ya da kurum içindeki meslektaşlarına idarecilere saygısızlık yapması” D1 “Öğrencilere kötü muamelede bulunmak, öğrencilere lakap takması”
	Tarafsızlık İhlali	1	0	Ö1 “İfade belirtilmemiştir” D1 “Öğretmenlerin tarafsızlık ilkesine uymamaları”
	Profesyonel Sınırların İhlali	2	1	Ö1 “Kendine ait olmayan fikirleri kendine ait gibi göstermek, çocuklara uygulanan adalet dışı yöntemler” D1 “Gizliliği ihmal etmek”
	Görünüş ve Davranış Tutarsızlıkları	5	0	Ö1 “Giyim kuşama dikkat etmemek, kadın erkek ilişkilerinde tutarsız olmak, öğretmenin davranış ve tutumu ile öğrencilere örnek davranış sergilememesi, öğretmenin üslubuna dikkat etmemesi” D1 “İfade belirtilmemiştir”

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin etik dışı davranışlara ilişkin görüşlerinin en çok *Adaletsizlik ve Ayrımcılık* alt temasında yoğunlaştığı görülmektedir. Özel okul öğretmenleri on altı (f=16) kez, devlet okulu öğretmenleri ise on iki (f=12) kez ifade etmişlerdir. Bu bulgu, öğretmenlerin en temel etik sorunu adil olmayan uygulamalar ve öğrenciler arasında ayırım yapma olarak gördüğünü göstermektedir. Bir diğer önemli alt tema *Mesleki Sorumluluk Eksikliği*dir. Özel okul öğretmenleri altı (f=6) defa, devlet okulu öğretmenleri üç (f=3) defa ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görevlerini yerine getirme, yeniliklere açık olma veya mesleki paylaşım konularında yaşanan eksiklikler etik dışı bir durum olarak değerlendirilmiştir. Bu durum, mesleki sorumluluk duygusunun etik davranışın önemli bir boyutu olduğunu ortaya koymaktadır. *Öğrenciye Saygı ve Sınır İhlali* teması da dikkat çekicidir. Özel okul öğretmenleri beş (f=5) kez, devlet okulu öğretmenleri iki (f=2) kez dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin öğrenciyle iletişimde saygı sınırını aşması, mahremiyeti ihlal etmesi veya olumsuz örnek oluşturması öğretmenler tarafından açık bir etik sorun olarak ifade edilmiştir. *Tarafsızlık İhlali* ise daha sınırlı sayıda öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Özel okul öğretmeni bir (f=1) kez dile getirmiştir. Buna rağmen, siyasi veya dini görüşlerin sınıfa yansıtılması gibi durumların etik açıdan sorunlu olduğu konusunda bir farkındalık olduğu anlaşılmaktadır. *Profesyonel Sınırların İhlali* alt teması özel okul öğretmenleri tarafından iki (f=2) defa, devlet okulu öğretmenleri tarafından ise bir (f=1) defa değinmişlerdir. Son olarak, *Görünüş ve Davranış Tutarsızlıkları* yalnızca özel okul öğretmenleri tarafından beş (f=5) kez belirtilmiştir. Bu durum, kurumsal kültür, yönetim beklentileri ve veli profilinin özel okullarda daha hassas olmasıyla açıklanabilir.

Araştırmanın *Okul yönetimi sizleri etik dışı davranışlar konusunda yönlendiriyor mu?* sorusuna ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3. Yönetimin etik rehberliği

Ana Tema	Alt Tema	Özel Okul (f)	Devlet Okulu (f)	İfadeler
Yönetimin Etik Rehberliği	Yönetim Tarafından Etik Konusunda Yönlendirilme	17	6	Ö2 "Okul yönetimi etik davranışlar konusunda bilgilendiriyor ve yönlendiriyor. Toplantılarda meslek etiğine vurgu yapılıyor. Gerekli durumlarda hatırlatmalar yapılıyor." D3 "Evet yönlendiriyor. Kendi adıma ikilemde kaldığımda idareye tanışıyorum."
	Yönetim Tarafından Etik Yönlendirme Eksikliği	2	12	Ö2 "Özel kurumda olduğum için bazen etik olmayan davranışlara yönlendirilebiliyorum." D5 "Etik davranışlar konusunda resmi bir yönlendirme ve eğitim almıyoruz. Bu konudaki beklentiler meslek tecrübemize ve kişisel sorumluluğumuza bırakılmış durumda."
	Veli ve Öğrenci Odaklı Etik Beklentiler	3	1	Ö6 "Özel okullarda aksine etik dışı davranışlar okul yönetimleri tarafından sergileneniyor. Öğretmenlerin eğitici olarak yaklaştığı hususlara okul yönetimleri müşteri bakışı açısıyla yaklaştığında etik ilkelere göz önünde bulundurmuyor." D4 "Evet, yönlendiriyor. İkilemde kaldığım noktalarda idareme soruyorum. Çocuklar arasında hak geçmemesi adına uyarılar yapılıyor."

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin yönetimin etik davranışlara yönelik rehberliğine ilişkin görüşlerinin iki ana noktada yoğunlaştığı görülmektedir: yönetim tarafından yönlendirilme ve yönlendirme eksikliği. En yüksek frekansa sahip olan *Yönetim Tarafından Etik Konusunda Yönlendirilme* alt temasıdır. Özel okulda görev yapan öğretmenler on yedi (f=17) defa, devlet okulu öğretmenleri ise altı (f=6) defa belirtmişlerdir. Bu durum hem özel hem de devlet okullarında yönetimlerin öğretmenlere etik konularda çeşitli uyarılar, hatırlatmalar veya denetimler yoluyla rehberlik ettiğini göstermektedir. Özellikle özel okullarda bu yönlendirmenin çok yüksek oranda belirtilmesi, idari yapının etik davranışa ilişkin belirgin bir rol üstlendiğini göstermektedir. Buna karşılık *Yönetim Tarafından Etik Yönlendirme Eksikliği* temasının frekansı incelendiğinde özel okul öğretmenleri iki (f=2) kez, devlet okulu öğretmenlerin on iki (f=12) defa belirtmişlerdir. Devlet okulu öğretmenlerinin önemli bir bölümünün etik konularda yeterli rehberlik almadığını düşündüğü görülmektedir. Özel okullarda bu oran oldukça düşüktür. Bu bulgu, devlet okullarında yönlendirme uygulamalarının daha tutarsız veya okuldan okula değişkenlik gösterdiğini düşündürmektedir. Diğer bir bulgu, *Veli ve Öğrenci Odaklı Etik Beklentiler* temasında ortaya çıkmaktadır. Özel okul öğretmenleri üç (f=3) defa, devlet okulu öğretmenleri bir (f=1) defa belirtmişlerdir. Burada yönetimin etik yönlendirmesinin, bazı durumlarda veli talepleri veya öğrenci yararı çerçevesinde şekillendiği anlaşılmaktadır. Bu tür yönlendirmeler özellikle özel okullarda daha yaygın görünmektedir. Bu durum özel okullarda veli memnuniyetinin kurumsal bir öncelik olarak görülmesinden kaynaklanabilir.

Araştırmanın *Okul ortamında etik ikilemlerle karşılaşıyor musunuz?* sorusuna ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir:

Tablo 4. Etik ikilemler

Ana Tema	Alt Tema	Özel Okul (f)	Devlet Okulu (f)	İfadeler
Etik İkilemler	Meslektaş ve Kurumsal İlişkilerden Kaynaklanan Etik İkilemler	9	2	Ö7 "Öğretmenler arasında benzer davranışlar sergilenmesine rağmen öğretmenlere farklı yaklaşımlarda bulunuluyor." D "İdareye yakın olan öğretmen hep iyi sayılıyor. Adil davranılmıyor."
	Veli Kaynaklı Etik İkilemler	8	3	Ö7 "Ben para veriyorsam siz ona göre davranacaksınız." diyor. Bu yüzden veli beklentisiyle öğrencinin akademik durumu konusunda bazen etik ikilemler yaşanabiliyor." D9 "Velini maddi durumuna göre veya statüsüne göre değişen tutumlar olabiliyor."
	Öğrenci Değerlendirme Sürecinde Yaşanan Etik İkilemler	2	1	Ö9 "Öğrencinin akademik durumunu aktarırken zorlanıyorum. Hem veliyi kırmak istemiyorum. Hem de öğrencinin akademik durumu hakkında dürüst davranmak istiyorum." D11 "Öğrenci ayrımı yapan öğretmenler olabiliyor."
	Mesleki Sorumluluk ve Profesyonellikten Doğan İkilemler	2	0	Ö8 "Nöbet konusunda, okula giriş çıkış saatlerinde, çocuklarımıza karşı sorumluluk bilincinde meslektaşlarımla ikilemler yaşıyorum." D12 "İfade belirtilmemiştir"
	Etik İkilem Yaşamama / Olumlu Okul İklimi	1	7	Ö5 "Okul ortamında etik ikilemler konusunda öğretmenlerimiz ve idarecilerimiz hassas davrandıkları için karşılaşıyorum." D6 "Ben karşılaşmıyorum."

Tablo 4 incelendiğinde *Meslektaş ve Kurumsal İlişkilerden Kaynaklanan Etik İkilemler* alt temasına özel okul öğretmenleri dokuz kez (f=9), devlet okulu öğretmenleri iki kez (f=2) dile getirmişlerdir. Bu bulgu, özellikle özel okullarda hiyerarşik ilişkiler, mesleki kıdem farkı ve yönetim tutumunun etik kararları önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. *Veli Kaynaklı Etik İkilemler* alt temasını ise özel okul öğretmenleri sekiz kez (f=8), devlet okulu öğretmenleri üç kez (f=3) ifade etmiştir. Bu durum, öğretmenlerin veli beklentileri, veli-öğretmen iletişimi ve velinin sosyal statüsünden doğan baskılar nedeniyle etik açıdan zorlandıklarını göstermektedir. Özel okullarda veli memnuniyetinin daha yüksek öneme sahip olması, bu temanın özellikle özel okullarda daha sık dile getirilmesini açıklayabilir. *Öğrenci Değerlendirme Sürecinde Yaşanan Etik İkilemler* alt teması nispeten daha az sayıda öğretmen tarafından belirtilmiştir. Özel okul öğretmenleri iki defa (f=2), devlet okulu öğretmenleri bir defa (f=1). Bu ikilemler, genellikle öğrencilerin değerlendirilmesi sırasında adalet ve objektiflik ilkesinin tehdit altında olduğu durumları içermektedir. *Mesleki Sorumluluk ve Profesyonellikten Doğan Etik İkilemler* alt temasını özel okul öğretmenleri (f=2) defa dile getirirken devlet okulu öğretmenleri (f=0) ifade belirtmemişlerdir. Bu bulgu, özel okullarda öğretmenlerden beklenen performans düzeyi, rol belirsizliği ve kurumsal sorumlulukların etik karar alma süreçlerinde gerilim yaratabildiğine işaret etmektedir. Son olarak *Etik İkilem Yaşamama / Olumlu Okul İklimi* alt temasında dikkat çekici bir fark vardır. Devlet okullarından yedi öğretmen (f=7), böyle bir ikilem yaşamadığını belirtmiş; özel okullarda bu sayı bir öğretmende (f=1) kalmıştır. Bu durum, bazı devlet okullarında daha sakin, baskısız veya ilişkilerin daha net olduğu bir okul ikliminin var olabileceğine işaret etmektedir.

Araştırmanın *Özel günlerde öğretmenlerin hediye almasını etik ilkeler açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?* sorusuna ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir:

Tablo 5. Hediye alma ve etik

Ana Tema	Alt Tema	Özel Okul (f)	Devlet Okulu (f)	İfadeler
Hediye Alma ve Etik	Hediyeleşmeye Olumlu Bakış	15	13	Ö4 “İnsanlar değer verdikleri, sevdikleri, önemsedikleri kişilerle hediyeler vererek onları mutlu etmek ve düşündüklerini göstermek isterler. Öğretmenlere özel günlerde getirilen hediyeler maksadını aşmadığı müddetçe bir sorun teşkil etmemektedir.” D5 “Öğretmenlik mesleğini onurlandıran maddi değeri olmayan hediyeler olabilir, motivasyonu artırır.”
	Sembolik Hediyelerin Etik Açısından Uygun Bulunması	11	10	Ö4 “Olur ben küçük hediyelerin alınmasını doğru buluyorum. Pahalı ve gösterişli olmadığı sürece etik buluyorum” D3 “Küçük, manevi değeri olan sembolik hediyeler olabilir. Örneğin; Bir öğrencinin kendi yaptığı kart, küçük bir çiçek gibi.”
	Maddi Değeri Yüksek Hediyelerin Etik Sorun Oluşturması	6	6	Ö2 “Maddi değeri yüksek olan hediyeler, öğretmen ve veli ilişkisinde çıkarlar oluşturabiliyor.” D11 “Maddi değeri olan hediyeler bazen öğretmenin bağımsızlığını, tarafsızlığını ve mesleki kararlarını etkileyebiliyor.”
	Sosyal Baskı ve Rekabet Oluşturan Hediyeleşme	2	0	Ö4 “Veli grupları arasında zorlama yoluyla hediye alınabiliyor.” D8 “İfade belirtilmemiştir.”

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin özel günlerde hediye alma konusunu çoğunlukla **olumlu** değerlendirdiği görülmektedir. Hem özel okul (f=15) hem devlet okulu (f=13) öğretmenleri arasında hediyeleşmenin bir *sevgi ifadesi* olarak görülebileceğine ilişkin güçlü bir ortak görüş vardır. *Sembolik Hediyelerin Etik Açısından Uygun Bulunması* alt temasına ilişkin özel okul öğretmenleri on bir (f=11) defa, devlet okulu öğretmenleri ise on (f=10) defa ifade etmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin hediyeleşmenin kültürel yönünü kabul etmekle birlikte, maddi boyutunun etik sınırlar içinde kalması gerektiğine vurgu yaptığını göstermektedir. Öte yandan *Maddi Değeri Yüksek Hediyelerin Etik Sorun Oluşturması* alt temasına özel okul öğretmenleri altı (f=6) defa, devlet okulu öğretmenleri altı (f=6) defa ifade etmişlerdir. Hem özel hem devlet okulu öğretmenleri, maddi değeri yüksek hediyelerin öğretmenin tutumunu etkileyebileceği, ilişkiyi bir tür “alışveriş” ilişkisine dönüştürebileceği ve etik ihlale yol açabileceği konusunda benzer görüşler bildirmiştir. *Sosyal Baskı ve Rekabet Oluşturan Hediyeleşme* alt temasına ise özel okulda görev yapan

öğretmenler iki ($f=2$) kez ifade ederken devlet okulunda görev yapan öğretmenlerin hiç ($f=0$) dile getirmediikleri görülmektedir. Bu durum, bazı okul ortamlarında hediyeleşmenin öğretmenler üzerinde mahcubiyet, beklenti ya da rekabet gibi istenmeyen psikolojik etkiler yaratabileceğini göstermektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin meslek etiğine ilişkin görüşleri özel okul ve devlet okulu bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin etik ilkelere yönelik algılarının genel olarak benzerlik gösterdiğini ancak okul türüne bağlı olarak belirli farklılıkların ortaya çıktığını göstermektedir.

Meslek etiğinin temel ilkelerine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde hem özel okul hem de devlet okulu öğretmenlerinin en çok adalet, eşitlik ve tarafsızlık ilkesini vurguladığı görülmüştür. Aksoy (1999) da ayrımcılığın en temel etik dışı davranış olduğunu belirterek araştırmanın bulgusunu desteklemektedir. Bu temel ilkeye devlet okulu öğretmenleri, özel okul öğretmenlerinden daha fazla değinmişlerdir. Bu durum, devlet okullarında farklı sosyoekonomik özelliklere sahip öğrenci gruplarıyla çalışmanın, öğretmenlerin eğitimde adalet ve fırsat eşitliği konularına ilişkin duyarlılıklarını güçlendirmiş olabileceğine işaret etmektedir. Yılmaz ve Altinkurt (2009), öğretmen adaylarının meslek etiğine ilişkin görüşlerini inceledikleri çalışmalarında, öğretmenlik mesleğine yönelik etik algıların oluşumunda, adalet ve eşitlik gibi temel ilkelerin öncelikli ve merkezi bir konumda değerlendirildiğini ortaya koymuştur. Öte yandan öğrenciye saygı ve bireysel gelişimi gözetme alt temasına özel okul öğretmenlerinin daha fazla vurgu yapması, özel okulların bireyselleştirilmiş öğretimi daha görünür bir şekilde önemsemesiyle ilişkilendirilebilir. Toprakçı (2002), özel okulların varlık nedenlerinden birinin öğrenci merkezli ve bireysel ihtiyaçlara duyarlı eğitim anlayışı olduğunu belirterek bu sonucu kurumsal misyon farkıyla nitelendirmektedir. Turhan ve İra (2024), öğretmenlerin etik duyarlılıklarının kurumsal beklentiler ve mesleki değerlendirme süreçleriyle ilişkili olarak şekillenebildiğini belirtmektedir. Genel olarak bakıldığında, her iki okul türünde de meslek etiği güçlü bir biçimde tanımlanmış olmakla birlikte özel okullarda bireysel gelişim, devlet okullarında ise adalet ilkesi daha ön planda görünmektedir.

Etik dışı davranışlara ilişkin bulgular incelendiğinde, her iki okul türünde de en önemli etik sorun olarak adaletsizlik ve ayrımcılık ifade edilmiştir. Bu tema özel okul öğretmenleri tarafından daha fazla vurgulanmıştır. Bu bulgu özel okullarda veli beklentilerinin yönetim baskısının veya öğrenci profili farklılıklarının adalet algısını daha fazla etkilediğine işaret etmektedir. Alan yazına bakıldığında Keskin ve Keskin (2023) tarafından öğretmen adaylarının eğitimde etik dışı davranışlara ilişkin görüşlerinin belirlendiği çalışmada adaletsizlik ve ayrımcılık ifadelerinin vurgulanması araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Benzer şekilde Yakar (2021) da eğitimde etik dışı davranışlar üzerine yapmış olduğu çalışmasında adaletsizlik ve ayrımcılığın öğretmenlerin mesleki yaşamlarında en sık karşılaştıkları ve en çok yaralandıkları etik ihlaller olduğunu ortaya koyarak bu bulguyu güçlendirmektedir. Ayrıca Aydın (2016) okullarda kaynakların sınırlılığı veya yönetsel tercihlerin öğretmenler arasında kayırmacılık algısını tetikleyebileceğini; bunun da en temel etik ihlal olan adaletsizliği doğurduğunu savunmaktadır. Helvacı (2010), okullardaki etik dışı davranışların temelinde liyakat eksikliği ve kayırmacılığın yattığını belirtmektedir. Bununla birlikte devlet okullarında daha geniş ve heterojen bir öğrenci kitlesiyle çalışılması da ayrımcılık temelli etik sorunların görünürlüğünü artırmış olabilir. Mesleki sorumluluk eksikliği temasının özel okullarda daha fazla dile getirilmesi ise özel okullarda performans beklentisinin yüksek olması ve öğretmenlerin rollerinin daha net tanımlanmış olmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu sonuçlar etik dışı davranışların her iki okul türünde de var olduğunu ancak özel okullarda bu davranışların daha sık ifade edildiğini göstermektedir. Yücel ve Kasapoğlu Tankutay (2023), öğretmenlerin etik sorun algılarında ayrımcılığın sıklıkla dile getirilmesini, eğitim ortamlarında fırsat eşitliğinin sağlanmasında yaşanan güçlüklerle ilişkilendirdiklerini belirtmektedir. Özellikle öğrenciye yönelik ayrıcalıklı davranışlar, not verme süreçleri ve disiplin uygulamaları öğretmenler tarafından etik açıdan problemli alanlar olarak değerlendirilmektedir. Bu bulgu, özel okullarda veli beklentileri, yönetim baskısı ya da öğrenci profili farklılıklarının adalet algısıyla ilişkili olabileceğine işaret etmektedir. Nitekim Çukuroğlu ve Kırıl (2021), özel okullarda görev yapan öğretmenlerin veli etkisi algılarının, devlet okullarında görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Yönetimin etik rehberliği konusunda ise belirgin bir ayrım ortaya çıkmaktadır. Gözütok (1999) tarafından yapılan çalışmada okullarda yöneticilerin etik davranış sergilemeleri ve etik bir iklim oluşturmaları öğretmenlerin etik karar verme süreçlerini doğrudan etkilediği tespit edilmiştir. Özel okul öğretmenleri büyük ölçüde yönetim tarafından etik konularda yönlendirildiklerini belirtirken bu oran devlet okulunda oldukça düşüktür. Kaçar ve diğerleri (2024),

okul yöneticilerinin etik liderlik davranışlarının öğretmenlerin etik ilkelere ilişkin farkındalıklarını artırdığını ve karar alma süreçlerinde yol gösterici bir işlev gördüğünü belirtmektedir. Bu bağlamda özel okullarda etik rehberliğin daha görünür olması, yönetsel kontrol mekanizmalarının ve kurumsal etik politikalarının daha sistematik biçimde uygulanmasıyla ilişkili olabilir. Buna karşılık etik yönlendirme eksikliği devlet okullarında daha yüksek olarak bulunmuştur. Bu bulgu özel okullarda yönetsel kontrol ve kurumsal etik politikalarının daha güçlü olduğunu buna karşın devlet okullarında etik rehberliğin daha çok öğretmenin kişisel sorumluluğuna bırakıldığını ortaya koymaktadır. Bu durum meslek etiğinin kurumsal düzeyde daha görünür biçimde işlendiği okul türünün özel okullar olduğunu göstermektedir.

Etik ikilemler değerlendirildiğinde özel okullarda özellikle veli baskısı ve meslektaş ile yönetim kaynaklı etik ikilemlerin daha fazla yaşandığı görülmüştür. Devlet okullarında ise öğretmenlerin önemli bir kısmı etik ikilem yaşamadığını ifade etmiştir. Bu bulgu, özel okullarda veli memnuniyeti ve kurum beklentilerinin öğretmen üzerinde daha fazla baskı oluşturduğunu devlet okullarında ise daha bağımsız bir çalışma ortamının bulunduğunu göstermektedir. Çelik ve Saban (2020), öğretmenlerin etik ikilemleri çoğunlukla veli talepleri, yönetim beklentileri ve meslektaş ilişkileri bağlamında deneyimlediklerini belirtmektedir. Bu bulgu, özel okullarda veli memnuniyeti ve kurum beklentilerinin öğretmenler üzerinde daha fazla baskı oluşturduğunu; devlet okullarında ise öğretmenlerin görece daha bağımsız bir çalışma ortamına sahip olabileceğini düşündürmektedir. Dış baskı grupları özel okullarda çalışan öğretmenler üzerinde etik gerilim oluşturmaktadır (Urun ve Gökçe, 2015). Bu çerçevede özel okullarda etik karar verme sürecinin daha fazla dış faktör tarafından etkilendiği devlet okullarında ise etik ikilemlerin daha sınırlı olduğu söylenebilir.

Hediyeleşme konusundaki bulgular her iki okul türünde de benzerlik göstermektedir. Hem özel okul hem de devlet okulu öğretmenleri, sembolik hediyelerin etik açıdan sorun oluşturmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte maddi değeri yüksek hediyelerin hem özel okulda hem devlet okulunda eşit düzeyde sorun olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Aslan ve Baydın Aslan (2024) da öğretmenlerin hediyeleşmede etik sınırların farkında olduklarını ve bu farkındalığın okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu sonuç öğretmenlerin okul türünden bağımsız olarak hediyeleşmede etik sınırların farkında olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak araştırma bulguları, sınıf öğretmenlerinin meslek etiğine ilişkin algılarının okul türü gözetmeksizin büyük ölçüde ortak bir anlayışa dayandığını ancak bu ortak anlayışın okulların kurumsal yapısı ve işleyişine bağlı olarak belirgin ve anlamlı farklılaşmalar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Adalet, eşitlik ve tarafsızlık ilkeleri her iki okul türünde de meslek etiğinin temelini oluştururken özel okullarda bireysel gelişim, veli beklentileri ve yönetsel yönlendirme öne çıkmakta; devlet okullarında ise heterojen öğrenci yapısının etkisiyle adalet ilkesi ve etik kararların bireysel sorumluluk temelinde ele alınması daha belirgin hâle gelmektedir. Etik dışı davranışlar ve etik ikilemler özel okullarda daha görünür ve sık ifade edilirken bu durum kurumsal baskılar ve performans odaklı yapı ile ilişkilendirilmektedir. Buna karşılık devlet okullarında etik sorunların daha az dile getirilmesi sorunların yokluğundan ziyade etik süreçlerin daha örtük ve bireysel düzeyde yaşandığına işaret etmektedir. Yönetimin etik rehberliği açısından ortaya çıkan farklılıklar ise etik davranışların yalnızca bireysel değil aynı zamanda kurumsal bir inşa süreci olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara dayanarak bazı öneriler geliştirilmiştir.

- Hem özel hem de devlet okullarında öğretmenlerin etik karar alma süreçlerini destekleyecek yazılı etik yönergeler etik komisyonlar ve düzenli bilgilendirme toplantıları yapılmalıdır.
- Öğretmenlere yönelik meslek etiği etik ikilemlerle baş etme ve adil uygulamalar konularını içeren uygulamalı hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.
- Okul yöneticilerinin etik liderlik becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimler planlanmalı; yöneticilerin adil, şeffaf ve rehberlik edici bir etik iklim oluşturmaları teşvik edilmelidir.
- Okullarda görülen veli baskısını azaltmak amacıyla hediyeleşme, beklenti yönetimi ve iletişim süreçlerine ilişkin açık etik sınırlar belirlenmeli ve tüm paydaşlarla paylaşılmalıdır.

KAYNAKÇA

Aksoy, N. (1999). Educators beliefs about ethical dilemmas in teaching a research study among elementary school teachers in Turkey. *American Association of Behavioral and Social Sciences Journal*, 2.

- Arslan, R. (2016). Meslek etiği. M. Yapıcı (Ed.), *Meslek etiği*. Ankara: Eğiten Kitap
- Aslan, H., & Baydın Aslan, A. H. (2024). Okullarda hediye alma davranışının etik açıdan değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(3), 1921–1950. <https://doi.org/10.17152/gefad.1459157>
- Aydın, İ. (2012). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, Y. (2016). Örgütsel sessizliğin okul yönetiminde kayırmacılık ve öğretmenlerin öz yeterlik algısı ile ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(2), 165–192. <https://doi.org/10.14527/kuey.2016.007>
- Cevizci, A. (2002). *Etiğe giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Creswell, J. (2012). *Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Lincoln: University of Nebraska Daulat Purnama.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). SAGE.
- Çelik, G., & Saban, A. (2020). Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları etik ikilemler. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(228), 39–70. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.621752>
- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 207–237. <https://izlik.org/JA43AJ82DZ>
- Çetin, S. K., Süslü, Z. A., Kaval, T., & Sarı, T. (2021). Türk ve dünya üniversitelerinin etik kodları üzerine bir inceleme. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 1(23), 506–522. <https://izlik.org/JA23YK46JH>
- Çukuroğlu, S., & Kırıl, E. (2021). *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(23), 545–569. <https://izlik.org/JA23CP38DL>
- Demirtaş, H., & Güneş, H. (2002). *Eğitim yönetimi ve denetimi sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Given, L. M. (2021). 100 soruda nitel araştırma [Qualitative Research in 100 Questions] (A. Bakla & İ. Çakır, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gözütok, D. (1999). Öğretmenlerin etik davranışları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 32(1). https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000002
- Güçlü, A.B., Uzun, E., & Yolsal, H. (2002). *Felsefe sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gül, M. H. (2007). *Eğitim çalışanlarının eğitim sendikalarına bakışı, beklentileri ve sendikaların eğitim çalışanlarına yönelik faaliyetleri ve beklentileri* (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Hançerlioğlu, O. (1975). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.
- Haynes, F. (2002). *Eğitimde etik* [Ethics in education] (S. K. Akbaş, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Helvacı, M. A. (2010). İlköğretim okulu yöneticilerinin etik liderlik davranışı gösterme düzeyleri. *Journal of World of Turks/ Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 2(1), 391–409.
- Kaçar, T., Erol, E., Kölemen, M. A., Bayraktar, B., Akdeniz Bayraktar, S., Güzen, H., & Tantekin, Z. (2024). Öğretmenlerin görüşlerine göre yöneticilerin etik liderlik özellikleri. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 11(1), 377–387. <https://izlik.org/JA83WH69RB>
- Karaarslan, T., & Ergün, F. (2025). Eğitim Alanında Mesleki Etik Kavramını Ele Alan Çalışmaların Tematik Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (64), 1399–1423. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1478519>
- Keskin, İ., & Yazar, T. (2020). Nitel Araştırmalarda Örneklem. B. Oral & A. Çoban (Eds.), *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Keskin, N., & Keskin, İ. (2023). Öğretmen adaylarının eğitimde etik dışı davranışlara ilişkin görüşleri. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 8(1), 18–31. <https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7853737>
- Kırel, Ç. (2000). *Örgütlerde etik davranışlar, yönetimi ve bir uygulama çalışması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1211.
- Merriam, S. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. London: Sage Publications.
- Tezcan, A. (2013). *Türkiye’de baskı gruplarının vergi mevzuatının oluşumuna etkileri*. (Yüksek lisans tezi). Erzincan Üniversitesi, Erzincan
- Toprakçı, E. (2002). Okul yöneticilerinin eşgüdümleme yeterliği. *Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(3), 87–94.
- Turhan, T., & İra, N. (2024). Öğretmenlerin mesleki çalışmalarında bir boşluk: Etik duyarlılık. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 62, 3480–3502. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1518091>

- Urun, Z., & Gökçe, A. T. (2015). The tactics of school principals for coping with the demands of pressure groups. *Journal of Teacher Education and Educators*, 4(1), 105-125. <https://izlik.org/JA47FN74NW>
- White, T.J. (1988). *Right or wrong – A brief guide to understanding ethics*: New Jersey: Prentice Hall
- Yakar, H. (2021). Eğitimde etik dışı davranışlar üzerine bir anlatı analizi. *Ahi Bilge Eğitim Dergisi (ABED)*, 2(1), 16-32.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K., & Altinkurt, Y. (2009). Öğretmen adaylarının mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşleri. *İş Ahlakı Dergisi*, 2(2), 71-88.
- Yiğit, B., & Bayraktar M. (2006). *Okul çevre ilişkileri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yücel, D., & Kasapoğlu Tankutay, H. (2023). Öğretmenlerin yaşadıkları etik ikilem durumlarının ve bu durumlara ilişkin çözüm yollarının değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 52(237), 409-436. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1076119>

Class Teachers' Perceptions of Professional Ethics: A Comparison of State and Private Schools

Şafak KAMAN^{ID}, Büşra CEBECİ^{ID}, Buse YİĞİTBİLEK^{ID}, Duygu SARIHAN KARAKUŞ^{ID}

Introduction and purpose

This study examines teachers' perceptions of professional ethics, as they are key actors within the education system. Teachers are not merely individuals who impart knowledge; they are also important role models who guide the personal, social, and moral development of students. However, the ethical understanding of teachers may vary depending on the structure of the institution in which they work, their working conditions and the expectations of various stakeholders. In particular, teachers working in both private and state schools are often required to strike a balance between parental expectations, administrative pressures and societal influences on the one hand, and professional ethical values on the other; a situation that can lead to ethical dilemmas.

While ethics is defined as a set of principles and standards for determining right and wrong behaviour, morality is the reflection of these principles in individual behaviour. Ethics plays a central role in the educational process, encompassing not only cognitive development but also values education and a sense of moral responsibility. In this context, professional ethics in teaching requires teachers to act in accordance with ethical principles in their relationships with students, parents, colleagues and administrators.

The literature indicates that teachers have identified various unethical behaviours in assessment, such as discrimination, injustice, irresponsibility, breaches of confidentiality, and subjective behaviour. Such behaviours negatively impact both academic achievement and the overall school climate of students. The performance-oriented structure of private schools and the bureaucratic and public accountability-based structure of state schools can influence the ethical perceptions and decision-making processes of teachers in different ways.

This study primarily aims to examine the perceptions of private and state school teachers regarding professional ethics in a comparative manner and to highlight the similarities and differences between these perceptions. The following sub-objectives were addressed in this context:

1. What are teachers' views on professional ethics?
2. What are teachers' views on unethical behaviour they encounter in educational settings?
3. What are teachers' views on the role of school management in fostering ethical behaviour?
4. What are the ethical dilemmas teachers face, and how do they deal with these situations?
5. What are the ethical considerations regarding the practice of teachers accepting gifts?

This study aims to reveal how teachers perceive ethical values and which factors influence their ethical decision-making processes; it is anticipated that the findings will contribute to educational policies and teacher training processes.

Methodology

This study was conducted using a qualitative research approach to examine the views of primary school teachers on professional ethics. The study employed a phenomenological design, which enables an in-depth understanding of individuals' experiences and perceptions. The study participants comprised 24 primary school teachers working in both state and private schools affiliated with the Ministry of National Education. Participants were selected using convenience and criterion sampling methods; their confidentiality was protected through anonymization in accordance with ethical principles. Data were collected via face-to-face interviews conducted during the autumn term of the 2025–2026 academic year, using a semi-structured interview form developed by the researchers and finalised following expert consultation. Strategies such as diversification, expert review and the inclusion of participant statements were employed to ensure the validity of the research. The data obtained were analysed using content analysis; sub-themes emerging during the coding process were grouped under main themes and interpreted. The reliability of the research was calculated using the formula by Miles and Huberman, and the inter-rater agreement rate was found to be 88%. This result demonstrates the reliability of the research.

Results, conclusion and suggestions

This study examined the views of primary school teachers on professional ethics in a comparative analysis of private and state schools. The findings indicate that teachers' ethical understandings are largely similar across both school types, although some differences stemming from institutional structure were observed. In both groups, the most important ethical principles were identified as justice, equality and impartiality; however, greater emphasis was placed on these principles in state schools, whereas respect for the pupil and individual development were more prominent in private schools. In terms of unethical behaviour, injustice and discrimination were identified as the most significant issues in both types of schools. However, such issues and ethical breaches were more frequently reported in private schools. In terms of administrative support, ethical guidance is stronger in private schools than in state schools this support is more limited. Furthermore, ethical dilemmas are experienced more frequently in private schools (particularly due to parental pressure), whereas they are expressed less frequently in state schools. Regarding gift-giving, both types of schools have a similar understanding: symbolic gifts are acceptable, but gifts of high material value are viewed as an ethical issue. In conclusion, while teachers' ethical perceptions are based on a common foundation, institutional pressure and guidance are more pronounced in private schools, whereas an emphasis on individual responsibility and fairness is more evident in state schools. The research suggests the need to develop ethical guidelines, provide in-service training, and strengthen ethical leadership.

Araştırmanın Etik İzni

Araştırma Kastamonu Üniversitesi sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 03.02.2026 tarih ve 01-33 sayılı izni doğrultusunda yürütülmüştür,

Araştırmacıların Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamışlardır.

Çatışma Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Kaman, Ş. Cebeci, Yiğitbilek, B. & Sarihan Karakuş, D. (2026). Sınıf öğretmenlerinin mesleki etik algıları: devlet okulu ve özel okul karşılaştırması. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1): 198-211. doi: 10.55008/te-ad.1905734